

Hydrogeologia polskich złóż kopalin i problemy wodne górnictwa — T. 1 red. Z. WILK, T. 2 red. Z. WILK & T. BOCHEŃSKA, T. 3 red. T. BOCHEŃSKA & R. KULMA. Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne AGH, Kraków, 2003 (t. 1 i 2), 2004 (t. 3)

W latach 2003–2004 ukazało się monumentalne dzieło monograficzne, wieńczące dokonania w zakresie hydrogeologii górniczej zmarłego nagle w dniu 29.08.2002 r. profesora zwyczajnego, dr. hab. inż. Zbigniewa Wilka. Dedykował je swojemu mistrzowi, twórcy polskiej szkoły hydrogeologii górniczej — profesorowi Romanowi Krajewskiemu.

Przedwczesna śmierć nie pozwoliła mu na dokończenie redakcji całości i dlatego też ostatecznej redakcji tomu I podjął się profesor Andrzej Rózkowski, tomu II profesor Tatiana Bocheńska (zmarła nagle w kwietniu 2004 r.), a tomu III dr inż. Ryszard Kulma.

O skali dokonań świadczy objętość poszczególnych tomów, liczących odpowiednio ponad 600, blisko 500 i ponad 200 stron z setkami rysunków, wykresów, tabel i zdjęć. Jeszcze bardziej dokumentuje to udział i autorstwo lub współautorstwo poszczególnych rozdziałów monografii ponad 20 hydrogeologów z ośrodków: krakowskiego, śląskiego i wrocławskiego — zarówno badaczy, jak i praktyków.

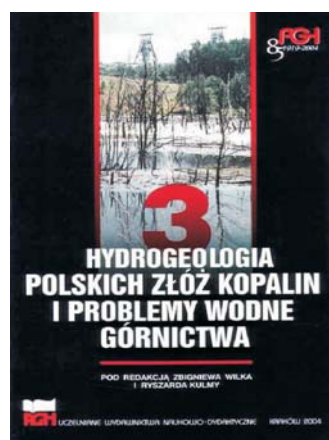
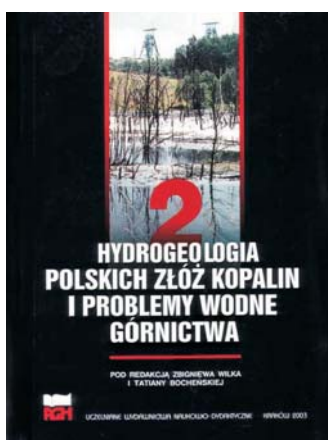
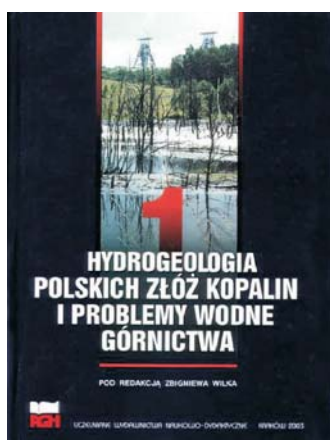
Pomysłodawca i koordynator, a później redaktor monografii wyszedł ze słusznego twierdzenia: *woda zawsze towarzyszy wszelkiej działalności górniczej, stanowiąc dla niej zagrożenie, a opóźnienie jej żywienia wymaga wysokich umiejętności i doświadczenia.* I te doświadczenia oraz chęć ocalenia archiwalnych informacji legły u podstaw zebrania i usystematyzowania dokonań wielu pokoleń hydrogeologów w postaci kompleksowej monografii, wykonanej w ramach projektu badawczego Komitetu Badań Naukowych, realizowanego w latach 1997–1999 z inspiracji i pod kierunkiem Z. Wilka.

rze depresji północnosudeckiej, rud cynku i ołowiu w regionie śląsko-krakowskim (rejony: bytomski, olkuski, chrzanowski i zawierciański) oraz rud żelaza w regionach: częstochowskim, staropolskim i łęczyckim. Specyfika tego górnictwa związana jest głównie z budową geologiczną i warunkami hydrogeologicznymi oraz głębokością prowadzonych robót górniczych. Istotną jego cechą jest tworzenie składowisk odpadów poprzrobobczych, które degradująco wpływają na środowisko wodno-gruntowe w otoczeniu kopalń.

Wreszcie w tomie III zebrano doświadczenia i informacje hydrogeologiczne z dziedziny górnictwa soli kamiennej (rejony: podkarpacki i kujawski), siarki w Tarnobrzeskim Zagłębiu Siarkowym (na obszarze staszowskim i lubaczowskim) oraz gipsu, anhydrytu, barytu i fosforytów. Specyfika tego górnictwa polega na stosowaniu różnorodnych metod eksploatacji: odkrywkowej (kopalnie i kamieniołomy), podziemnej oraz komorowej i otworowej z użyciem wody zatłaczanej do górotworu. W eksploatacji otworowej złóż siarki zatłacza się wodę o wysokiej temperaturze pod znacznym ciśnieniem, co dodatkowo wpływa na zmianę naturalnych warunków hydrogeologicznych.

W monografii poruszono wiele zagadnień, podając najważniejsze informacje o regionalnych warunkach hydrogeologicznych oraz szczegółowych uwarunkowaniach występujących w rejonach złóż i poszczególnych kopalń. Wszystkie te informacje i interpretacje autorskie zostały przedstawione na tle historycznie przebiegającej eksploatacji górniczej. Scharakteryzowano zakres i metody przeprowadzonych badań hydrogeologicznych, opisano właściwości hydrogeologiczne skał budujących piętra i poziomy wodonośne oraz składy chemiczne wód, które odpowiadają są na powierzchni i zrzucane, czasem po gospodarczym wykorzystaniu, do cieków i zbiorników powierzchniowych.

Problemy wodne górnictwa zostały w pracy usystematyzowane w takiej kolejności, w jakiej pojawiają się w poszczególnych fazach zagospodarowania złóż. Jako główne problemy na etapie

W tomie I zaprezentowane zostały warunki hydrogeologiczne i problemy wodne górnictwa węgla kamiennego w Górnośląskim Zagłębiu Węglowym, Dolnośląskim Zagłębiu Węglowym i Lubelskim Zagłębiu Węglowym oraz węgla brunatnego w zagłębiu turecko-konińskim, Bełchatowie i Turossowie. Problematyka ta została omówiona na tle historycznego rozwoju górnictwa węglowego w Polsce i objęła wszystkie etapy pozyskiwania wiedzy o hydrogeologicznych uwarunkowaniach występowania tych kopalin oraz doświadczenia w minimalizowaniu, ograniczaniu i likwidowaniu zagrożeń wodnych dla poszczególnych kopalń i całych zagłębi.

Przeanalizowane zostały wszystkie problemy wodne górnictwa węglowego, od fazy rozpoznania złóż, poprzez ich udokumentowanie, udostępnienie (budowę kopalni), eksploatację aż do likwidacji. Autorzy w każdym z tych etapów dokonywali także ocen wpływu górniczych i geologicznych dokonań na środowisko przyrodnicze i warunki życia i pracy ludzi.

Tom II został poświęcony zagadnieniom wodnym związanym z górnictwem rudnym. Opisane zostały problemy górnictwa rud miedzi prowadzonego na monoklinie przedsudeckiej i w obszarze

eksploatacji uwzględniono zawodnienie kopalń, zagrożenia wodne, gospodarkę wodami kopalnianymi oraz wpływ eksploatacji górniczej na środowisko wodne.

Prezentowana monografia nie ma odpowiednika ani w literaturze krajowej ani też zagranicznej. Stanowi, nie do przecenienia, zbiór informacji i faktów oraz rezultatów badań, które służyć powinny zarówno czynnym zawodowo hydrogeologom górniczym i górnikom, jak i studentom niektórych specjalności hydrogeologicznych i górniczych.

Pragnę wyrazić uznanie dla Pana Profesora Zbigniewa Wilka i wszystkich współtwórców tego dzieła, doceniając ich trud i umiejętności syntetycznego przedstawienia tak złożonej problematyki. Wydanie monografii, przy wybitnym udziale wymienionych na początku współredaktorów, zawdzięczać należy także kierownikowi Zakładu Hydrogeologii i Ochrony Wód AGH, Profesor Jadwidze Szczepańskiej, której upór pokonał wszelkie trudności powstałe po śmierci inicjatora i redaktora dzieła.

Andrzej Szczepański